

Ἀγαπητοί φίλοι,

Δέχθηκα μέ μεγάλη χαρά νά σᾶς παρουσιάσω τόν συγγραφέα πού φιλοξενοῦμε σήμερα ἐδῶ, τόν Νικολαΐ Χαΐτωφ. Εἶναι πάντα μεγάλη ἡ χαρά τῶν Κυπρίων συγγραφέων ὅταν ἔρχονται στό νησί ἐμπρόσωποι τῶν Γραμμάτων καί τῶν Τεχνῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόσμου. Μᾶς λείπουν, πολύ οἱ ἐπαφές τοῦ τύπου αὐτοῦ καί δικαιολογημένα τίς ἀποζητοῦμε. Πέρα ὅμως ἀπό τήν γενική αὐτή θέση πρέπει νά ποῦμε ὅτι νιώθουμε μιᾶ ιδιαίτερη χαρά ὅταν συναντιόμαστε μέ ἐμπροσώπους τῆς οἰκογένειας τῶν Βουλγάρων συγγραφέων. Ἡ Ἑνωση Βουλγάρων Συγγραφέων ἔχει καταστήσει διεθνές κύρος μέ τίς πρωτοβουλίες πού ἀνάλαβε τά τελευταῖα χρόνια στό θέμα τῆς κινητοποίησης τῶν δημιουργῶν γύρω ἀπό τήν ὑπεράσπιση τῆς εἰρήνης. Ἐπιπλέον οἱ πρωτοβουλίες ἔδωσαν στούς τόσο κρίσιμους γιά τήν ἀνθρωπότητα καιρούς νέα διάσταση στό θέμα καλλιτεχνική δημιουργία καί ρόλος τοῦ καλλιτέχνη - δημιουργοῦ ὑπογραμμίζοντας τό κοινωνικό ἀριβῶς στοιχεῖο αὐτοῦ τοῦ ρόλου.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει γύρω ἀπ'αὐτό τό σημεῖο μιᾶ πλούσια παράδοση καί πείρα. Μερικοί ἀπό τούς καλύτερους συγγραφεῖς τῆς φίλης χώρας στάθηκαν σέ καιρούς μεγάλης δοκιμασίας τοῦ λαοῦ πους προστάρηδες τῶν ἀγῶνων του προσφέροντας κι'αὐτήν ἀκόμα τήν ζωή τους θυσία στόν βωμό τῆς λευτεριᾶς καί τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας. Οἱ μορφές τῶν ποιητῶν Γιέο Μίλεφ, πού κᾶημε στούς φούρνους τῆς φασιστικῆς Ἀσφάλειας καί Νιόλα Βαπτσάρωφ, πού ἐπιτέλεσαμε τραγουδώντας τό τραγούδι τῆς λευτεριᾶς, ἐπηρέασαν ἀποφασιστικά τήν γενιά τῶν Βουλγάρων συγγραφέων ποῦχε τήν τύχη νά δρασηλίσσει στήν ἐποχή τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ. Χωρίς τραντάγματα, ἐπιφυλάξεις καί δισταγμούς ἐντάχθηκαν οἱ Βούλγαροι συγγραφεῖς στήν οἰκοδόμηση τῆς νέας ζωῆς, στήν διάπλαση τοῦ νέου ἐλεύθερου ἀπ'ὄλα τά δεσμά ἀνθρώπου. Χωρίς αὐτό νά σημαίνει ἰσοπέδωση τῶν καλλιτεχνῶν καί τῆς δημιουργίας τους. Ὁ καθένας ρίχτηκε στόν στίβο μέ τήν δική του φωνή, τήν δική του προσωπικότητα, τήν δική του γωνιά λήψης καί τίς δικές του προσωπικές ἐμπειρίες καί προτιμήσεις. Εἶναι ἐντελῶς ἀπλοποιημένη ἐκείνη ἡ ἀντίληψη, πού διαδίδεται ἀπό κῦκλους τῆς Δύσης ὅτι τάχα οἱ συγγραφεῖς πού θητεύουν στήν μέθοδο τοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ χρησιμοποιοῦν μιᾶ μονάχα νότα τοῦ πεντάγραμμου. Ἡ σοσιαλιστική κοινωνία καί τά ἰδεώδη της σάν μιᾶ πραγματικότητα, πού ξεπηδᾷ μέσα

ἀπό τήν νομοτελειαιή κίνηση τῆς ἱστορίας μετατρέπεται σέ βίωμα καί σάν τέτοιο ἀκριβῶς ἀγκυλιάζει ὅλες τίς πτυχές τῆς ζωῆς. Ὑπάρχουν δημιουργοί πού θάν δέιτες συλλαμβάνουν στήν αἰχμή της τήν ἔξαρση τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, φλογίζονται ἀπό τήν ὄρμη της καί γίνονται οἱ τροβαδοῦροι της. Οἱ ποιητές εἶναι πιδ ἐπιδεικτικοί αὐτῆς τῆς ἠρωϊκῆς διάθεσης. Ὑπάρχουν ἄλλοι πού τοποθετοῦν ἐνσυνείδητα τοῦς ἑαυτοῦς τους μέσα στά νέα ἔργα πού οἰοδομοῦνται, μέσα στήν ἠρωϊκή ἐργασία τῶν ἀνθρώπων, πού ἐξορροῦν γιά νά κατακτήσουν τά ὕψη. Ὑπάρχουν καί οἱ ἄλλοι πού στρέφουν τίς κεραιές τους πρὸς τά ψυχολογικά προβλήματα πρὸς τίς συγιρούσεις μέσα στίς σφαῖρες τῆς ἠθικῆς, τῶν νέων σχέσεων πού ἀντανάκλουν τίς κοινωνικῆς ἀλλαγές. Ὑπάρχουν ἅμως καί ἄλλοι πού τήν παλίτρα τους τήν στήνουν σέ ἄλλα λιμέρια, πού ~~καρτεῖ ἐπὶ τῆς~~ ~~ἐπιπέδου νά φαίνεται~~ ~~περιπαρκαῖ ἐπὶ τῆς~~ ~~ἐπιπέδου~~ ἔχουν προσβάσεις ἄμεσες στήν ψυχὴ τοῦ λαοῦ τους. Ἐνας τέτοιος δημιουργός εἶναι ὁ Νικολάϊ Χαΐτωφ. Ἀναζητεῖ ὁ Χαΐτωφ τήν ὁμορφιά καί τήν ἀρμονία καί τίς βρίσκει μέσα στίς ρίζες τοῦ λαοῦ του, μέσα στήν φύση πού τόν περιβάλλει. Ὅταν τό 1979 τά βουλγαρικὰ γράμματα τιμοῦσαν τά 60χρονα του οἱ κριτικοί ὑπογράμμισαν πῶς μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες κατακτήσεις τοῦ Χαΐτωφ ἦταν τό γεγονός ὅτι κατόρθωσε μέ τό ἔργο του νά δημιουργήσει ἕνα διπλό του κόσμο. Κι' εἶναι πολύ μεγάλη ὑπόθεση νά πεῖς γιά ἕνα συγγραφέα ὅτι δημιούργησε καί δημιουργεῖ ἕνα διπλό του κόσμο.

Γεννήθηκε ὁ συγγραφέας τό 1919 σ' ἕνα χωριό τῆς Ροδόπης, τῆς βουνοσειρᾶς μέ τήν ἄγρια, παρθένα φύση καί τοῦς θρύλους καί στά 14 του κατέβηκε στήν πόλη, στό Πλόβντιφ, γιά νά δουλέψει καί νά συνεχίσει τά γράμματα. Τό 1939 πηγαίνει στήν Σόφια, δουλεύει κάπου σ' ἕνα φαρμάδιον ἐνῶ ταυτόχρονα φοιτᾷ στό Πανεπιστήμιο ἀπ' ὅπου παίρνει τό δίπλωμα τοῦ δασονόμου - μηχανικοῦ. Μ' αὐτό τό δίπλωμα γυρίζει πίσω στά βουνά του καί τά ὀργάνει γιά ὀκτώ συνέχεια χρόνια. Αὐτά τά βουνά θά γίνουν καί ὁ κόσμος τοῦ Χαΐτωφ. Ὅταν θά πάρει τήν πέννα στό χέρι γιά νά γράφει εἶναι αὐτά τά βουνά, τήν ὁμορφιά τους, τοῦς θρύλους τους καί τίς ἄγριες παραδόσεις τους πού θά θεῖ νά ζωντανέψει. Ἀρχίζει μέ δημοσιογραφικὰ κείμενα κι' ὕστερα περνᾷ στό διήγημα, πού παραμένει ὡς τώρα ἡ κύρια μορφή ἐκφρασης του. Εἶμαι δρομέας μικρῶν ἀποστάσεων - λέει ὁ ἴδιος. Τό 1955 μεταπηδᾷ στό δημοσιογραφικό ἐπάγγελμα καί δυό χρόνια πιδ ὕστερα βγάζει τό πρῶτο του βιβλίο - μιά συλλογή διηγημάτων. Ἀπό τότε κυκλοφόρησαν 15 βιβλία τοῦ Χαΐτωφ ἐντός ἀπό τά θεατρικά ἔργα πού γράφει καί τά σενάρια πού γίναν τηλεοπτικῆς σειρῆς ἢ ταινίες. Τά βιβλία πού στάθηκαν σταθμός

στήν δημιουργία του ήταν οι "Χαϊντούτοι" - μέ τήν έννοια πού δίνουμε έμεις στους Κλέφτες του 21 - τά "Χοιρομέρια από άγριο-τσουινίδα" και ιδιαίτερα τά "Άγρια διηγήματα" πού μεταφράστηκαν σέ 14 γλώσσες και κυκλοφόρησαν σέ τιράζ 300.000 σέ έξη ένδόσεις. Τά "Άγρια διηγήματα" ~~πρόκειται για συλλογή διηγημάτων~~ - έδωσαν στον Νικολάϊ Χαΐτωφ τό Βραβεΐο Γκιόργκι Ντιμιτρόφ για τήν πεζογραφία. Τά 17 διηγήματα τής συλλογής - λέει ο ίδιος - δουλεύουνταν στό μυαλό του 8 συνέχεια χρόνια κι ύστερα γράφτηκαν όλα μαζί μέσα σ' έξη μήνες γεγονός πού δωσε μιά ένότητα στό βιβλίο.

Τά διηγήματα αυτά, πού μεταφράστηκαν και κυκλοφόρησαν και στην Ελλάδα, τά διαπερνά ή πνοή ένός άγριου άνέμου πού στό διάβα του ξεγυμνώνει τά πράγματα, άπομαιρύνοντας όλα τά περιττά και επίπλαστα. Στόχος είναι νά έγγίξει ή πέννα τό ιδιαιτελο, τήν ούσια, τήν ρίζα τής ανθρώπινης ύπαρξης.

Γοητεύουν τόν συγγραφέα οί δυνατοί ήρωες πού ναι ταυτόχρονα και ρωμαντικοί, τόν γοητεύουν τά πάθη ένει όπου βρίσκονται σέ μιά πρωτογονική κατά κάποιο τρόπο κατάσταση.

Στό "Κέρατο τής κασίνας" πού πέρασε και στον κινηματογράφο κι άρριετοι από σās πιθανό νά τό έχουν δεϊ, δεσπόζει ή μορφή μιās παιδούλας, τής Μαρίας, πού ένδιειται μ' ένα πρωτόγονο τρόπο τόν βιασμό και τόν θάνατο τής μάνας της. Είναι τά μαύρα χρόνια τής Τουρκεϊκής σιλαβιάς και ύπάρχει στην πράξη αυτή μιά έιρηξη κι ένα πάθος για άξιοπρέπεια, για λευτεριά.

Στ' άντρίκια χρόνια" μεταφερόμαστε και πάλι στα παλιά και παρακολουθούμε τάγριο έθιμο τής άπαγωγής μιās κοπέλλας γιατί όπως λέει "στ' άντρίκια ένεινα χρόνια οί παντρείες δέν γίνονταν μέ παραιάλια". Κυλά σάν βουνίσιος χείμαρρος αυτό τό διήγημα κι είναι όλα τόσο πηγαία και ζωντανά. Και πόση περηφάνια ζυπνά ή κοπέλλα πού άρνεϊται μέχρι τέλους τήν μοϊρα της!

Δέν σιαρώνει ο Χαΐτωφ ιστορίες φανταστικές. Γράφει για πράγματα πού έζησε, πού είφε ή για πράγματα πού του άφηγήθηκαν κι ένιωσε γιατί μιλοϋν για άξιες σταθερές. Πιστεύει ~~ένινα~~ πώς μόνάχα ένεινο πού περνά μέσα από τήν καρδιά και γίνεται βίωμα μετουσιώνεται σέ τέχνη.

Αυτή ή αίσθητική προσέγγιση τής ζωής οδηγεί τόν συγγραφέα και σέ μιά ριζοσπαστική προσέγγιση τών προβλημάτων τής γλώσσας, πού τήν θέλει καθαρή, καιρία, άπαλλαγμένη από κάθε περιττό

στολίδι. Σέ μιά τελευταία του μελέτη ὁ Νικολάϊ Χαΐτωφ ἐπιρρίνει μέ δριμύτητα καί μ' ἐπιχειρήματα ὄλους ἐκείνους πού νοθεύουν τήν γλῶσσα τοῦ λαοῦ, φορτίζοντας τήν μέ φιλολογικά καρυνεύματα.

Φονίζει ἐδῶ ὁ Χαΐτωφ ὅτι ἡ ἀκρίβεια καί ἡ συντομία εἶναι τά πρῶτα στοιχεῖα τῆς πεζογραφίας. Ἡ πεζογραφία θέλει σιέφεις καί πάλι σιέφεις. Χωρίς τίς σιέφεις κι' οἱ πύο λαμπρές φράσεις φέν ὀδηγοῦν πουθενά.

Θά σᾶς διαβάσω τήν πρώτη παράγραφο τοῦ διηγήματος τοῦ Χαΐτωφ "Ἀντρίνια Χρόνια" γιά νά δεῖτε πῶς λειτουργεῖ ἡ γλῶσσα τοῦ συγγραφέα.

"Ἐκεῖνα τά νεανικά χρόνια ἤμουν ἐργένης. Τό αἷμα μου κόχλαζε. Δέν ἤμουνα μεγαλόσωμος μά γεροβεμένος. Τό τουφέκι μου κεληδοῦσε στόν ὦμο μου καί στό ζωνάρι μου σειρά τά μαχαίρια. Δυό ἦταν, τρία; - δέν θυμᾶμαι καί ἐδῶ - νά στό πλάϊ τό πιστόλι. Ὅλοι τό ξέραν πῶς δέν χωρατεύω κι' ὅσοι ἔβαζαν στό νοῦ τους νά κλέφουν γυναῖκα ἐμένᾶ φώναζαν. Στά ἀντρίνια ἐκεῖνα χρόνια οἱ παντρεῖές φέν γίνονταν μέ παραιάλια.

Εἶχα ἕνα γείτονα πού τοῦ ἄρεσε μιά γυναῖκα ἀπ' τὸ Ναστάν καί μιά μέρα μοῦ φώναξε καί μοῦ λέει.

- Πές τί θές γιά νά μπορέσω νά παντρευτῶ αὐτή τή γυναῖκα.
- Δῶσε, λέω, γιά τρεῖς νομάτους ἀπό ἐνατό λέβια, καί διακίδσια λέβια χωριστά γιά πιτό. "Ὅλα - ὅλα δηλαδή πεντακίδσια κι' ὁ γάμος εἶναι ἕτοιμος".

Προσέξατε πόσο γοργά κυλά ὁ λόγος, πόσο οὐσιαστικός εἶναι ὁ λόγος, πῶς οἱ σιέφεις γίνονται εἰκόνες πού ξεδιπλώνονται καί ζωντανεύουν μπροστά μας ἀνθρώπινους χαρακτῆρες καί τήν ἐποχή τους.

"Ἐχουμε στά σίγουρα τί νά πάρουμε ἀπό μιά τέτοια λογοτεχνία κι' εἶναι λυπηρό πού ἐλάχιστα πράγματα φτάνουν σέ μετάφραση σέ μας. Ἄν καί πρέπει νά τό ὁμολογήσουμε πῶς τά τελευταῖα χρόνια κἀτι πάει νά γίνει στόν μεταφραστικὸ τομέα.) ~~(σέ ποίηση καί πεζο καί ἐννοῶ στήν Ἑλλάδα φυσικά) πού πρέπει ὅμως νά συστηματοποιηθεῖ~~ ^{πρέπει} νά ὑπάρξει πρόνοια γιά τήν διοχέτευση ^{πλέον} αὐτῶν τῶν κειμένων καί στήν Κύπρο. Εἴμαστε βέβαιοι ~~ἔσο~~ πῶς ὁ ὠραῖος, ζεστός αὐτός χῶρος τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου θά συμβάλει ἀποφασιστικά στήν προβολή τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ βουλγαρινοῦ πνεύματος στό νησί μας.

Ἡ τὴν Ἑλλάδα κοχλοφόρησαν ἐπιγορεῖς (αὐτὸ κοινὸν ἔργον τῶν ἡγεστικῶν Χρῆστο Μπόλερ καί Νικητὰ Βασιλάωφ καί τῶν νεότερων Γκιόρκι Τζήκωφ, Λαμπτομῖε Λέφλεφ, Πάβελ Μάλεφ, Νιμίλεφ Μελόνιεφ κ.τ. κη' κερφορεῖων ὄρων .../5 εἰς ὃ Νιμίλεφ Νιμίωφ καί φυσικά ὁ εἰρηοφονούμενος μὲ Νικητὰ Χαΐτωφ ἑξήμισι μέρες, ἀπ' ὅτι κηροφονομασε, δὲ κοχλοφορεῖ ἐπίσης Ἰωάνης καί ἔργα τῶ Γκίσο Μίρεφ, εἰρηοφονούμενος με ἀνάστα ἀπὸ κέρλεφ τῶ Γιάννη Ρίτσο. Ἡ τὴν κερῶν - κερῶν εἰσὶν ἡ τὸ Ρίτσο ἀκέρωτος ἐπὶ ἡρώα κοινῆ.

